

આવાડી ભાષાઓને લેવા લોયક છે

રાનો ચિતાર

અને

કુટુંબી રીઠી નિષેધક.

ભાગ ૧ લો.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

વેરા લલ્લુભાઈ મોતીચંદ શાહની
કંપની.—મુ. પાલીતાણા.

આવૃત્તિ ૧ લી. પ્રત (૨૦૦૦)

અમદાવાદમાં.

રાજનગર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. મગનલાલ
હોસેજે છાપ્યો.

સંવત ૧૯૬૩—સને ૧૯૦૬

કીંમત બે આના.

ચાથી થતા ગેરકાયદ

આહા પીનારાઓનો રોગ—આ રોગને
ડીસીઝ" કહે છે. આ રોગ તેના નામ પ્રમાણે
રાઓ અથવા વળી ચાદા પીનારાઓને થાય
દર્દીનું દૃઢ નબળું પડી જાય છે, હાથ પગ
અને કુખ તદન મરી જાય છે.

આહામાં ઊરનું પ્રમાણ—ચામાં ઊર છે કે નહીં
હજુ લોકો જાણતા નથી અને તેથી આ પીનાનો પવન ઝપા-
ચાલ્યો છે અને એક મહેલથી શરૂ થઈને હવે તે દરેક કુપડા
પણ દાખલ થયેલ છે. પણ રસાયણ શાસ્ત્રની મદદથી સિદ્ધ થયું
છે કે ચામાં થીન નામનું એક ઊર છે. એક ઝાંસ ચાના પાંદડા
માં (૬) છ ઝેન ઊર છે. કોશીમાં પણ એજ પ્રમાણમાં "કોશીન"
નામનું ઊર છે. આ ઊર સસલાં, ખીલાડાં વગેરે પ્રાણીઓના લા-
લીમાં દાખલ કરવામાં આવે છે તો તે પ્રાણી તરત મરી જાય છે.
મરે છે કે ચા, કોશી તથા તમાકુમાં બહુ થોડા પ્રમાણમાં ઊર
છે, પણ તે વસ્તુઓનો વપરાશ એટલો બધો વધેલો ચાલ્યો છે કે
તે થોડું થોડું ઊર પણ મ્હોટા જવામાં શરીરમાં દાખલ થઈને મા-
ણસ જાતના શરીરની પાચમાલી કરે છે અને કરશે એવો ભય
ખવામાં આવે છે. મ્હોટો ભય એ છે કે એ વસ્તુઓ આશીશ
દારની પેઠે કાંઈક કરવાની હોવાને લીધે પીનારાઓને તેનું
૧ પડી જાય છે, જે બસન ઊડવું મુશ્કેલ થઈ પડે છે.

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय

[गुजरात कॉपीराइट विभाग]

अनुक्रमांक

१७७८

वर्गीक

पुस्तकनुं नाम

कुधाराजी

बिला २-१

विषय

४ : ९

૧૦૦૮ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી કોંગ્રેસ સંગ્રહ

કુધારાનો ચિતાર

અને
કુઠંગી રૂઠી નિષેધક.

મરણ સંબંધી ગરબીઓ.

અવસાન કાળ.

(હરિ ભજન વિના, દુઃખ દરિયા સંસારનો પાર
ન આવે. એ ઠાળ.)

ઓ અણુસમજી, અર્ધ મુઆને મારી કાં પુરો કરો;
જીવતાં જમદત્ત! છાતીપર ચડી ઘોયો થું કંઠે છરો? ટેક.
બહુ વૈધ બન્યાં ડોસા ડોશી, આવ્યાં આડોશી પાડોશી;
પુછે સૌ ઝાચું ખોશી ખોશી. ઓ અણુસમજી ૧
કોષ નાડ તપાસે છે જાતે, કોષ કર પગ પેટ જીએ માથે;
અડીને ટાઢબોળજ હાથે. ઓ અણુસમજી ૨
બેઠો છે ખાટલાને વીંટી, બહુ વાત કરે દીઠી અણુદીઠી;
જાણે વાંચે છે જમની ચીઠી. ઓ અણુસમજી ૩
ટાઢક વળી કે કંધ વાર હજી, એમ અન્યો અન્ય કરે અરજી;
જાણે જઢ મરે એવી મરજી, ઓ અણુસમજી ૪

ખહુ વક્ત જીભ ને હોત કદી, મનમાં માનીલ્યે માત્ર મદી;
પણ શું કરે વાચા બંધ બંધી.   ઓ અણસમજી ૫

મુજી ટકટક માંદાને ન ગમે, જીવ બહુ ધમતળ બયમાંહિ બમે;
ધમજીની પેઠે બહુ શ્વાસ ધમે.   ઓ અણસમજી ૬

શિર પડયું ઢોલિયામાંહિ ઢળી, જન જોડ પાસ બહુ જાય છળી;
જાણે ફરતી જમની જમાત મળી,   ઓ અણસમજી ૭

બે ચાર ઝોશિકે ચઢી બેડાં, વળી બે ત્રણ પાંગતમાં પેડાં;
બાકીનાં બધાં બેડાં હેડાં.   ઓ અણસમજી ૮

આગળથી કરી મુકી તૈયારી, ઘૂત દીપ અને ગંગાવારી;
લીપી ભોંય કરી ભીલી ભારી,   ઓ અણસમજી ૯

આવ્યું ડચકું ત્યાં બે ત્રણ ઉડ્યાં, પકડયા પગ શિર જેમ સિંહ છૂટ્યા;
એને ક્યાંથી માન પ્રભુ રહ્યા?   ઓ અણસમજી ૧૦

પાટલે બેશુધને બેસારી, હડહડ જળરેડી દીધો ઢારી;
અરરર શુણી છુટે કંપારી.   ઓ અણસમજી ૧૧

જમ પછી ઝીંકલ્યો ભોંતરે, બહુ થંડીગાર જેવી ઉપરે;
રીત હાય ! જંગલી કેવું કરો   ઓ અણસમજી ૧૨

એની પાંસળિયો પડખાં દુખશે, પીડ શુભા પરોવ્યા જેવી થશે;
નહિ જાતો હોય તોય જીવ જશે.   ઓ અણસમજી ૧૩

ત્યાં એક ડોહડાહો પાસે, મોક્ષે મોકલવાની આશે;
બહુ પાડે બરાડા જમ નાસે.   ઓ અણસમજી ૧૪

કહે રામકૃષ્ણ, સધાકૃષ્ણ, કાન ફેડિ નાંબે કહી કહી કૃષ્ણ;
સમજણ નથી બે પુછો પ્રશ્ન.   ઓ અણસમજી ૧૫

એમ પીડે જીવ જાતાં રૂંધી, કેડો મુકે પાર પડ્યાજ પછી;
કહો ક્યાંથી મુકી અવળી મુકી.   ઓ અણસમજી ૧૬

પણુ જન્મે થાય ગતી અગતી, પણ દેખ્યામાં તો મનજી અતી
આ વલ્લભદાસ વહે પિતતી, એ અણુસમજી ૦ ૧૭

ઠાઠડી.

જડમા જડભૂત ! મડદાને જકડી પાંધો કાં જોરથી ?
વળી કેડ પાંધી, દોડા દોડ થું માંડી ચારે કોરથી ? ૧૮
નથી લડનાને ધસવું રણમાં, નથી ધાડ પડી ધેનું ધણમાં;
દેવતા મૂકા દિલ ડાપણમાં. જડસા જડભૂત ૦ ૧
ઝટ દોડતાં જ્યાં ત્યાં પગ દો છો, મેલી મનમાંને ત્યમ મરડો છો;
દોરની પેડે સખ દરડો છો. જડસા જડભૂત ૦ ૨
હાજીજીવણુ વસ્ત્ર કિપર ઠાંકો, પછી અંધવડે પડી રહે આંકો;
મેડોળ બહુ દોકટ ફાંકો. જડસા જડભૂત ૦ ૩
શિર અર્ધું કિંમતું વસ્ત્ર ઝીણું, વળી ડગડગ થાય દરેક ફાણું;
સૌ જુએ એજ અપમાન ધણું. જડસા જડભૂત ૦ ૪
ધીમે ધીમે ચાલનાં ભાર પડે, માટે દોટ મેલી સાથે કપડે;
પણુ અન્ય કિપાય કાંઈ ન જડે. જડસા જડભૂત ૦ ૫
ઠાઠેજ કેટલા વળી વળિયે, મુકી મડદું ઝટ જોળી તળીએ;
ક્યાંઈ ભાંગી પડી વળી સાંમળિએ. જડસા જડભૂત ૦ ૬
કિપાડે કરી ટાંગાટોળી, સટપટમાં સખ નાંખે ચોળી;
હાં કેવી કુટીલ હિંદુ ટોળી. જડસા જડભૂત ૦ ૭
આ ભુંડામાં ભુંડુંજ અતી, ઠાઠડીએથી પણ અધમગતી;
તોય નવ માને કોઈ મૂઠ મતી. જડસા જડભૂત ૦ ૮
એમ મરતાનું અપમાન કરે, વાલાં પણ વાલ પહું નિસરે;
સમજી નીરખી ન શકે નજરે. જડસા જડભૂત ૦ ૯

નિર્દયતાને મૂર્ખાઈ તણા, એવા અણુધટતા ચાલ પ્રણા;
 કહે વલ્લભદાસ કશી ન મણા. જડસા જડજૂત ૦ ૧૦

લાજ વાસ્તે ખોટું ખોટું રોવું.

માથે ઝોઢી, પોક મુકી ગાંડા જેવું શું ગાંગરો?
 આંખે આંસુ, આવે નહિ ને ખોટાં શું બાનાં કરો? ૨૩.
 કોઈ ઝો ઝો ઝો ઉલુહા કરતા, આવે આખર માટે રડતા;
 મુખ ગુમ રાખવા જાય ગડતા, માથે ઝોઢી ૦ ૧
 રોવે રહિને પાસે પાસે, ઝટ જાય દોડના શય વાંમે;
 જાણે ભુત વળગ્યું એવું બાસે, માથે ઝોઢી ૦ ૨
 એમ સરવસ ચાલ્યું જાય અરે, બહુ મધ્યમજ્જર બકોર કરે;
 મૂર્ખાઈવડે લાજ ન મરે, માથે ઝોઢી ૦ ૩
 રોતાં રહિ જાય જતા આંખે, પછિ વાત તડકામાં ટાંપે;
 કરણાધિ કાળજી નવ કાંપે, માથે ઝોઢી ૦ ૪
 સૌનાજ દેખતાં તો રડવું, તેવું નામ પડ્યું છે આમડવું;
 કહો કેમ તે ન લાગે કડવું, માથે ઝોઢી ૦ ૫
 હું તો ખેદ ધરી મનમાં ખીજી, ક્યમ રીત જંગલીથી રીઝું?
 આ ઢાંગ નહિ તો શું ખીજી, માથે ઝોઢી ૦ ૬
 થાય અલ્પિદિલ્લિની ત્યાં વાતો, બેસી જુદા જુદા જેવી નાતો;
 એથી ગંભિરભાવ બધો જાતો, માથે ઝોઢી ૦ ૭
 શય બાળી રહ્યા પછી સ્નાન કરી, પાંજા વળિ બેગા થાય ફરી;
 પુરમાં પેસે કિકિયારી કરી, માથે ઝોઢી ૦ ૮
 બહુ થાય ગામમાં ગોડીરો, કોઈ કહે “હતો હિંદૂ હીરો,”
 બાધ રૂવે “ગયો ક્યાં મુજ વીરો,” માથે ઝોઢી ૦ ૯
 “ઓ ઝો મારા બાપલિયારે! આ કાળો કેર થયો ક્યારે!”

થમ ગયો ગજખ ગૂઝરતારે” માથે ઓઢીં ૧૦
 એમ બેશી બારણે ઢાંગ કરે, “છાનો માનો” એમ બીજા ઉચરે;
 પછિ કરી ખર્ખરો જન્ય ધરે, માથે ઓઢીં ૧૧
 તાલેવરને લાં નાત તણા, આમડવા આવે જન ધણા;
 ગજવી ઘે ગામ ન રાખિ મણા, માથે ઓઢીં ૧૨
 નિર્ધન લાં થોડા તે ટાણે, મન તેથિ મુરખ ઓછું આણે;
 હતું કામ શું નીકર મોંકાણે? માથે ઓઢીં ૧૩
 ખર રૂવે જે હોય જે અંતરના, બહુ આંસુ ચાલશે આંખતણાં;
 પણ પોક મુક્યાની કરો મના, માથે ઓઢીં ૧૪
 બહુ હૃદય પારકાતું ન બજે, નહિ અંતર લોહી કદી ઉકળે;
 તેને રદનની જરૂર ન તેહ પજે, માથે ઓઢીં ૧૫
 સૌ સગાં સંબંધે સંગાતે, મુખ ચુપ રહી ચાલો સાથે;
 અદિ બહુ ગંભિર ચહેરો જાતે, માથે ઓઢીં ૧૬
 નથી શાસ્ત્રવિષે શિખ એવી લખી, ગયું વેમ ભૂત સૌને બરખી;
 આ વલ્લભદાસ વહે વલખી. માથે ઓઢીં ૧૭

છાજિયાં.

ટાળે મળાને, માનનિયોએ લેવા માંડયાં છાજિયાં,
 પરદેશી મન, તે રૂપાળા રાગ ગગનમાં ગાજિયાં. ટેક.
 આવી એક વિધવા ઓહારે, ઝીણા સ્વરથી બોલે બારે;
 હાય હાય ! બધી બોલે હારે, ટાળે મળાને ૧
 દુગિયામાં સર્વ કરે કુદડી, લજ્જા મૂકીને મેલી હડી;
 ત્યાં ખાધ પહાડી એક પડી, ટાળે મળાને ૨
 છોડા વાળાને કેડ બાંધી, બહુ ફૂટે ધડુસ ધડુસ છાતી;
 સોજી ગઇ અઠ રૂધિરે રાતી, ટાળે મળાને ૩

- સોના કીક હારે હાથ પડે, પાછા અદર ઉંચા ઉપડે;
 વારા ફરતી વચમાંજ ગડે, ટોળે મળીને ૪
- લે ચોતાળા બહુ પડકારી, વળી વિવિધ વચન મુખ ઉચ્ચારી,
 સવળું સંભારી સંભારી, ટોળે મળીને ૫
- “ઝોય ઝોય બાપજી ઝોળાઅરે, તમ જાતાં પડી ગમ્મ ખોટ અરે;
 નહિ લહાવ લીધો પરણી દિકરે, ટોળે મળીને ૬
- આમને આ ધર ખાત્રા ધરે, કેમ એકલડાં મહિં રહેવાશે;
 હાય હાય હવે કેમજ ખાશે, ટોળે મળીને ૭
- ગયા રણુવગડે રોતી મેલી, દુખના દરીઆમાં દડસેલી;
 પામીને ખેટ લેવા છેલ્લી, ટોળે મળીને ૮
- જો કહિ કન્યાનો કાળ ખુટે, “હાય હાય બેનડી” બોલિ કુટે;
 છાતીથી લોહિની શેડ છુટે, ટોળે મળીને ૯
- એમ અધિક વિલાપ કલ્પ કરે, પછગ્રય નીચે ઉપરા ઉપરે;
 વળી દુસકાં વચમાં રોઈ બરે, ટોળે મળીને ૧૦
- બિજિયો કુટતાં રહિ જાય કદી, બેથી જાવાનું વેણ વદી,
 ત્યાં સગિ જીવતી બોલે જલદી, ટોળે મળીને ૧૧
- “બાપ નાનું મરણ છે બેસોમાં, કૂટા હજી નીમક છે મોંમાં;
 “એમ નહિ મરી જમએ નાસોમાં, ટોળે મળીને ૧૨
- એમ કહી કહીને બહુ કૂટાવે, આખર મોટેરી અટકાવે;
 ઉપાડી આશરીમાં લાવે, ટોળે મળીને ૧૩
- કરે મૂઆંને મરણે મોંઘો, નીકર થઈ જાત કદી સોંઘો;
 આ કેવી ગાંડાઈ જોળે, ટોળે મળીને ૧૪
- જોઈ પરદેશીજન છેટેથી, બહુ મને કાનને સ્વર જોથી;
 આંધે હલ્લો ખાલજ એથી, ટોળે મળીને ૧૫

સાધુજન મનમાં સમજીને, ઝટ બંધ કરો રિત જંમથીને;
વલ્લભની વિનતિ વાચીને. ટોળે મળીને ૧૬.

મૃતભોજન-દાડો.

રે રાજેશ્રી! જીંચું ડાચું કરિ જોજો જન જ્યાં મરે;
રેતાં જતાં, ગોળપાપડી ગટ ગળામાં ઉતારે. ટેક.

જમી વાટે જતાં વહુવાર, કંઠ વાત કરે સાંભળવા રહું;
“આધ જમણુ હતું નહિ કંઠ સાર,” રે રાજેશ્રી ૧

મિજિએ તે શું તકરાર કરી, ત્યાં પાછી તે અબળા ઉચરી;
“વાર કઢી તો ખૂબ ખરાબ ખરી,” રે રાજેશ્રી ૨.

એમ નિંદા નારી અનેક કરે, શુણિ મનમાં બગિ કરનાર મરે;
ધોખો અંતરમાં ખૂન ધરે, રે રાજેશ્રી ૩.

એક કોર કામનિ ફૂટે છે, મિષ્ટાન્ન મિજી ગમ લૂંટે છે;
કામડા ફૂતરા જેમ ઝૂંટે છે, રે રાજેશ્રી ૪

રેા કકળ ચાલિ રહી એક બાજુ, બીજીગમ પકવાન બને તાજુ;
ઘનત દેખી દિલમાં દગ્ગુ, રે રાજેશ્રી ૫

એક કોર ઝોચ ઝોચ સાંભળિયે, બીજીગમ લાડુ લાડુ શુણિયે;
કહો આ ગાંડાધ કેવી કહિયે? રે રાજેશ્રી ૬

કોઈ જમતા દેખી વિચાર કરે, વીવાહ હશે એવું ઉચરે;
તો તે ખોટા નથી ખ્યાલ ખરે. રે રાજેશ્રી ૭

વળી જંગલી રીત છે જમવાની, નથી ચિરજ ખરેખર ખમવાની;
નથી પ્રવીણ રૂઢી પીરસવાની, રે રાજેશ્રી ૮

વારંવાર બાણેથી ઉઠે, પિરસણીઆની ત્રાસક ઝૂટે;
અધિરજ મનમાં મિષ્ટાન્ન ખુટે, રે રાજેશ્રી ૯

તેતો શાંભે શ્રમ સમયમાં, હોય વીવા વાજમે.	મુઆ૦ ૪
મૂખ મૂકા હા લોહિ કાળીયા, કેર કરો કારમે;	
ધિઃક ધિઃક છે ચિત્ત સંગાંતું, ધમણ પ્રમાણે ધમે.	મુઆ૦ ૫
સક્ષમ જેવા વજ્ર હૃદયના, જન રોવે ત્યાં રમે;	
ખાતાં છાતી ફાટી પડે નહીં, કેમ ગંડુઓ ગમે.	મુઆ૦ ૬
ઝીંઝ કામડા જેવાં ખાતાં, અગ્યારમે ખારમે;	
મતી મલીન થતાં નવ માને, શું કહિયે બહુ અમે.	મુઆ૦ ૭
શાશ્વ સઘળું સમજે, પામી કેળવણી તાલમે;	
વજ્રમદાસનિ વિનતી માની, નમ્ર બનીને નમે.	મુઆ૦ ૮

ધર ખાળીને તીરથ કરવું.

(આધવજી સદેશો કહેજે શ્યામને.—એ રામ.)

દાગના દુઃખડાં બેની કહું કેટલા,	
એહીજ દુઃખે હું રહિજ રખડતી રોજજે;	
ખખેરી ખાધું ખાનારે ખાંતથી,	
પડ્યા ઉપર દધ પાદુ માણી મોજજે.	દાગ ૧
પાંચ દિવસ વીત્યા પિયુને પાછા થયા,	
ત્યાંતો માંડી ચોવટ મારે ઘેરજે;	
દીનદશા દેખી નહિ આંખે આંધળા,	
ખાંતર આણી નહિ કાંઈ મારી મેરજે.	દાગ ૨
ત્રાસ પડ્યો પરિયાણ શુભિને પેટમાં,	
શામાટે ગિજાન જમાડું ઘેરજે ?	
લગન અવરણી અવસર નહિ આનંદનો,	
અરે પ્રભૂ કળશુગમાં કાવો કેરજે.	દાગ ૩

પાસમનો વીજોગ ધડી નવ વીસરે, તાજો ધા હજી ધટકું વીંચે ખૂમજો; એક આંખે આવણુ ભદરવો! એકમાં, તેમાં આતું દેખી થમ તાજૂમજો.	છાંડા • ૪
રાંડ રૂઢી આ ચાલી અંધ પરંપરા, પાછળ આઢે ઢોરતણી આ હારજો; સાર અસાર વિચાર કરે નહિ કાળજો, મોટાં મૂરખ હિંદુ નર ને નારજો.	છાંડા • ૫
સમજાં મોટાંએ મળિ મુજને મુંઝવી, “ મુઝો ધણી નહિ તુંથી ધોષ નખાયજો; દાણાવણુ જાંશે શું જીવતી જીવતાં ? ક્યાં વિના કાંઈ છુટકો તો નહિ થાયજો.	છાંડા • ૬
એમ બતાવી બીતી મુજને બોળવી, પણ શું કરવું પૈસા નહિ મુજ પાસજો; માત્ર રહેણું મૂડીમાં ધર ઝુંપડું, “મૂક ધરેણું” શુણતાં થઇજી ઉદાસજો.	છાંડા • ૭
મનમાં જાણ્યું પુત્ર નથી પરણાવવો, મરપુરને નવ પામે નવલી નારજો; પણ આતો ડીંડવાણું દેખીતું દિસે, કરણુ કોઈ તપાસે નહિ નિર્ધારજો.	છાંડા • ૮
પકવાનો ખીરસાવા માંડ્યાં તે પછી, અરરર! મેં નજરે જોયાં નવ જાયજો, ખિરસણિયાને ખોરસ ક્યાંઈ ખાનો નથી, હાખો હાડધા ખેડા ખાંતે ખાયજો.	છાંડા • ૯

રખ્ય મૂકે મોહાગાં લોહિના કોળિયા,
 દેવ દયાહિણ આજ ખરા વિકાળજ્ને;
 જ્નેગ જડયો નહિ જમવાનો એકકે ખીજે,
 શિવ! શિવ! શિવ! આ કેવો કાળ કરાળજ્ને. દાડા ૧૦

એક તરફ ઝો! ઝો! હાય હાય! શુણાય છે,
 ખીજગમ લાડૂ લાડૂ મોહાયજ્ને;
 તોપણ તેને બહુ દીવસનો મહાવરો,
 તેથી નવાઈ લાગે નહિ મનમાંયજ્ને. દાડા ૧૧

બાણાપર ખેશી મોં વાળે મૂરખી,
 જ્યાં કરવા આવે જન ધીની ધરજ્ને;
 ગદગદે ઉતરે રસ બસતી રોટલી.
 ખાવામાં દેખાય ન ખેદ લગારજ્ને. દાડા ૧૨

પંદર દિવસમાં સવળું પૂરું કરી,
 સગાં સિધાવે છે સૌ સૌને ઘેરજ્ને;
 “મરણ સુધર્યું” એમ બડાઈ મારતા,
 “અમે હતા તો કાંઈ પડ્યો નહિ ફેરજ્ને”. દાડા ૧૩

એ ત્રણ ટંક મળ્યું ખવાનું તેમને,
 પણ આખો ભર હું હારી ગઈ છેકજ્ને;
 વળતી વેર થયું અન્નને ને દાંતને,
 પછી દુટ્ટી ગઈ નાત જાનની ટેકજ્ને. દાડા ૧૪

ધરનું ધરને કાંઈ ધરેણું હેત તો,
 લેત ચલાવી જેમ તેમ ગુજરાનજ્ને;
 પણ તે નાતે પેલાથી પૂરું દ્યું,
 જ્નેયું ન આગળ પાછળ ભૂલી જાનજ્ને. દાડા ૧૫

દંભું પીશીને હું પેટ ભરું હવે,
 ચૂક કર્યાથી થઇ છું ચિંચરે હાલજો;
 બે ત્રણ પેટ પડ્યાં છે નાનાં છોકરાં,
 છુંડા સૌના સાથે હાલ હવાલજો.
 પર આધારે વિદ્યા વનિતા વેલડી,
 એકકે નહિ આધાર વિના ઉપાયજો;
 રાત દિવસ રોડે રાંડી રાંડ હું શું કરું ?
 જીવતી જાતે કેટલું કામ કરાયજો.

દાડાં ૧૬

દાડાં ૧૭

વાહવાહ વહતાં તે વખતે માણસો,
 પણ આ વખતે હાંસિ કરિ હરખાયજો;
 પૂરત તો પેશી ગઈ પણ આ પેટનું,
 શી રીતે કરવું તે નવ સમજાયજો.

દાડાં ૧૮

લક્ષ અધરણી ઉચ્છવ નિર્ધન નહિ કરે,
 પણ દાડામાં જખ મારી દોરાયજો,
 નાત જમાડયે પુન્ય નથી મરનારને,
 તોપણ ઘર વખરી વેચી ગમરાયજો.
 નહિ કરનારાને શિક્ષા નથી નાતની,
 પણ નહિ કરતાં હલકું હાલ ગણાયજો;
 દેખાદેખીથી દુર્બળ પામે પીડા,

દાડાં ૧૯

માટે બંધ કરો ઝટ લાગી લાલજો.

દાડાં ૨૦

મુઆ પછાડી જમવાનું નથી જૂગતું,
 સંપત હોય તો કરજો કાંધ પુનઃદાનજો;
 જંગો જંગોરે ડાહ્યા મુજ દેશિયો,
 મૂકી દેશ મનથી મિથ્યા અભિમાનજો.

દાડાં ૨૧

ભાર પડે નદિ નિર્ધન પેહેલ કરે ઠી,
 પ્રથમ ઘટે શંકે કરવો એ ચાલજો;
 વધેલવસ વણિકની વીનતી સાંગળી,
 શંકા રહેતો કરજો સાધુ સવાલજો.

છાંદો ૨૨

બાળકગ્નને ફિટકાર

ગરબી ૧

(જગત જોગમાયારે. ઢાળ.)

હાયા! હિંદૂનિ જાતીમાંય,	બને બાળ વિવારે;	
હાયા! હાતી હજારો થાય,	બને બાળ વિવારે.	૧
દિંગલા દિંગલી પરણાવે બાળ,	બને બાળ વિવારે;	
કાળ આણ્યો ઓરો તત્કાળ,	બને બાળ વિવારે.	૨
ઠલિ ઠલિને આણ્યો કળજૂગ,	બને બાળ વિવારે;	
નથી સાચા નીકર જુમ ખૂન,	બને બાળ વિવારે.	૩
જણે બાર વરસની બાળ,	બને બાળ વિવારે;	
ત્રાહિ! ત્રાહિ! ત્રિભૂવન પાળ,	બને બાળ વિવારે.	૪
વર નાતો રહે વહુ મોટી,	બને બાળ વિવારે;	
દુઃખ કોટી થશે રીત ખોટી,	બને બાળ વિવારે.	૫
જોડ ભેટી છે ઘેરાં ઘેટી,	બને બાળ વિવારે;	
તેચિ પ્રીતી રહે છે છેટી,	બને બાળ વિવારે.	૬
વડે દાડી રહે રાડ પાડી,	બને બાળ વિવારે;	
જડે સાસુજી ત્યાં ત્રાડ પાડી,	બને બાળ વિવારે.	૭

ધિઃક ધિઃક વધે શું પગાર!
 શું સમજે દંપતિ વેહેવાર?
 કામ કામે કળેડાં થાય,
 પછી હોળી હૈયે હાય હાય!
 કાળો કેર જુઓ ઘેર ઘેર,
 જુરે ગૌરી જીવતર ગણી ઢેર,
 કરે સરખી વચના વેશવાગ,
 પછી થાય કળેડાં કરાગ,
 વધી જાય ઉકરડિ વિશેષ,
 વર દોગણો રહે અવશેષ,
 જૂતીનું જોગન સોગ વર્ષ,
 પણ નરનો વીશે કલર્ષ,
 તેથી જૂતિ જોગનાંતી,
 વર નાને રડી વીલપાંતી,
 જાય જૂતી બાગક બજવાનું.
 પડયું છાનું પીડાયું પાનું,
 હજી વેળા બલી બજવાની,
 પણ પરજ્યાથી પાછી પાની,
 હજી રમવાનું દિલમાં દાંડી,
 ત્યાં વીશનોરી વળગાડી,
 બાપડાને પગે પડી ભેડી,
 છોક કાચી કરીને વેડી,
 ઘેર નારી જતાં નિશાળે,
 ચાપ દાડી ચરમ દીલ જાળે,

અને બાળ વિવારે;
 અને બાળ વિવારે. ૮
 અને બાળ વિવારે,
 અને બાળ વિવારે. ૯
 અને બાળ વિવારે;
 અને બાળ વિવારે. ૧૦
 અને બાળ વિવારે;
 અને બાળ વિવારે. ૧૧
 અને બાળ વિવારે;
 અને બાળ વિવારે. ૧૨
 અને બાળ વિવારે;
 અને બાળ વિવારે. ૧૩
 અને બાળ વિવારે;
 અને બાળ વિવારે. ૧૪
 અને બાળ વિવારે;
 અને બાળ વિવારે. ૧૫
 અને બાળ વિવારે;
 અને બાળ વિવારે. ૧૬
 અને બાળ વિવારે;
 અને બાળ વિવારે. ૧૭
 અને બાળ વિવારે;
 અને બાળ વિવારે. ૧૮
 અને બાળ વિવારે;
 અને બાળ વિવારે. ૧૯

કૌશલ્ય વધે નહિ કાંઇ,
 પછી હોડે વૃત્તિ દ્રવ્યમાંહી,
 રાંક હોય તે રહે રોજ રાંક,
 તેમાં શેનો નશીબનો વાંક ?
 બણ્યો ગણ્યો નહિ બલિભાત,
 પડે પેટતણી પંચાત,
 પછી નીચા પગારની ખોળી,
 નોકરીમાં રહે રામડોળી,
 હોન સારો કદી કેળવાયો,
 ચાત સૂખી બની દિલ ડાહ્યો,
 કદી પિતાજી પૈસાદાર,
 તોય બણ્યાવિના નહિ બાર,
 કાચી કેરીને ઘોળી નાંખી,
 રસ ખાટો જોયો ત્યાં ચાખી,
 બાળ ખેત્ર બગાડી નાંખ્યો,
 હાવ લેવા ફાડી બે આંખો,
 આવડે ન રૂડો રોજગાર,
 ખોધ ખરચી થાશે ખૂવાર,
 રોજે રીખાવાનું એજ મૂળ,
 કમજોર કાયામાં શૂળ,
 લાલચોળ હતો મુખ ચહેરો,
 મોયો ખીજો ફિક્કો બેઉ કેરો,
 ત્રીસવર્ષે આવ્યા વળ ઘોળા,
 બાળલક્ષના જેવી જોળા,

બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૨૦
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૨૧
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૨૨
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૨૩
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૨૪
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૨૫
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૨૬
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૨૭
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૨૮
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૨૯
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૩૦
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૩૧

ઝટ જણવા મંડે નાનાથી,
 જેત જેવડાં ગણુડિયાં ત્યાંથી,
 ચાપ ભેગું જુડણુનું ઝર,
 ટળે ખાવાનું તેણીવાર,
 એજ દુષ્ટ દશાનન બારી,
 વણુ વાંકે રિધ્યા નરનારી,
 બાળકીના છોર જગદીશુ,
 નિલ માંદા તેથી તતક્ષીશુ,
 પુરુષાતન વિનાની પ્રજા,
 ચર્મ બાળલગનની સજા,
 ચૌદ વર્ષે પરણાવે છોડી,
 દીકરાની ઉતાવળ થોડી.
 પાંચ વર્ષે જૂઓ વહુ નાની,
 ખિલે જૂવાની તો મદમાની,
 બણીગણી થવા દો મોટા,
 નથી તેમાં તમોનો ટોટો,
 પુત્ર નાનો પ્રીતે પરણાવે,
 મોત વેહેલું બેલાવી લાવે,
 છતી આંખે અંધાપો લેશે,
 નહિ ઠામ ઠરી તે બેસે,
 હિનું ખાતાં દાઝ્યા દોષ દે દેને,
 દાસ વલ્લભ વહે જીવ જોને,

બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૩૨
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૩૩
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૩૪
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૩૫
 બને બાળ વિવારે,
 બને બાળ વિવારે. ૩૬
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૩૭
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૩૮
 બને બાળ વિવારે. ૩૯
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૪૦
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૪૧
 બને બાળ વિવારે;
 બને બાળ વિવારે. ૪૨

ગરબી

બળ્યો બેની બાગલમનો ધારેરે, પડે બવનો બાળા માથે બારે. ૧
માતા પીતા કદી ન વિચારેરે, તેથી બાળાને રે'વું' અસિ ધારેરે;
એવાં દુઃખમાંથી તે કાણુ ઉગારે. બળ્યો બેની. ૧

સગાં સંબંધીને બાધ બેતારે, કહેછે વાંક કર્મ વીણુ કંતારે;
અરે વાંક કાઢો હવે શેતો ? બળ્યો બેની. ૨

લઘુ વયનો અને ન બણેલોરે, વળી સમજે નહિ કાંઈ ધેલોરે;
રાખે અંગ અંદુ તે તો મેલો. બળ્યો બેની. ૩

તેવા વરને દીએ છે બાળારે, હોમે બળીદાન અમિની જવાળારે;
કરે મેશ થકી મુખ કાળાં. બળ્યો બેની. ૪

બાળા મોટી ને વર છે નાતોરે, એતો સત્ય કહ્યું તમે માતોરે;
પછી સુખનો લા'વો હોય શાનો ? બળ્યો બેની. ૫

લઘુ વરને નહિં કોઈ બાણેરે, સહુ વીવાના સુખને માણેરે;
આતે કેવું કોને આરે ટાણે ? બળ્યો બેની. ૬

સમજે નહિ કાંઈ બાળાનો કાંતરે, કહો કામને કરે શું તે શાંતરે;
ખોટી મનમાં રહે છેરે બ્રાંત. બળ્યો બેની. ૭

બાળા મદ જોખનમાં ડુલેરે, નિજ કાંતનું નામ સુણી ડુલેરે;
પણુ પરણ્યો તે પારણે જુલે. બળ્યો બેની. ૮

નવ સમજે પતિ કાંઈ સાંતરે, પુરૂ વસ્ત્ર તણું નહિં બાંતરે;
કરે બાળની પેઠે મુલતાન. બળ્યો બેની. ૯

દીવો લઇને કુવામાં ઉતારેરે, જગત તાત વિના કાણુ તારેરે;
માતા પીતા સ્વહસ્તેજ મારે. બળ્યો બેની. ૧૦

પૈસાવાળાને સહુ બાળા દેછેરે, ખોટા કુલીનને સારા ક'છેરે;
કુળગાથી દૂર સહુ રહે છે. બળ્યો બેની. ૧૧

- કાળો ફેર કરે છે આ ધારોરે, ગણે પૈસાવાળાને સા સારોરે;
 ધારો લાગે સૃષ્ટીમાં અધારો. બળ્યો બેની. ૧૨
- નાપે બાળા ગણી ધનનો વાંકરે, બધે પૂર્ણ બધ્યો ગણ્યો રાંકરે;
 નિમિર આવી ફેર કરે શસાંક. બળ્યો બેની. ૧૩
- સગપણ કરતાં તે નવ જીવેરે, ખોટા લા'વાને રૂઢીની રૂયેરે;
 પછી બાળાનું દુઃખ જોઈ રૂએ, બળ્યો બેની. ૧૪
- ચાલ જૂંડો પડ્યો જૂંડી નાતેરે, તેથી સંકટ સે'વું સૌ માથેરે;
 વડીલોએ કયું નિજ લાથે. બળ્યો બેની. ૧૫
- બાળજીવનના ધારો નઠારોરે, કરે દેશમાં તે તો કુધારોરે;
 અરે દેશીઓ હવે કાંઈ સુધારો. બળ્યો બેની. ૧૬
- કરે ધારો આ કાળો ફેરે, શેતી બાળા મૂકે ઘેરઘેરે;
 બાર તેનો પેલાનું વાળે વેર. બળ્યો બેની. ૧૭
- દેશીઓ પિનતી ચિત આણોરે, નવ ખોટા લા'વાને માણોરે;
 નિજ બાળાના દુઃખને પ્રમાણો, બળ્યો બેની. ૧૮
- અભિચારના પાપને કાપોરે, (ગોચ) વર જોઈ બાળાને આપોરે;
 હવે સુખ તણો સ્થાંભ સ્થાપો. બળ્યો બેની. ૧૯
- મજશે તમને જગતમાં માનરે, વળી પ્રજા શરે ગુણવાનરે;
 છોડી કુચુદ્ધિ ધરો કાંઈ ધ્યાન. બળ્યો બેની. ૨૦
- પ્રભુ દેશીને મન ક્યારે વસશેરે, ધારો બાળજીવન ક્યારે ખસશેરે;
 એવો વિચાર મનમાં ક્યારે હસશે, બળ્યો બેની. ૨૧
- ખરું સુખ તજવામાં રહેછેરે, પુત્ર પુત્રીને સુખ તેતો દેછેરે;
 પ્રીતે પ્રભુની પિતામ્હર રહે છે. બળ્યો બેની. ૨૨

ગરબી.

વૈદરણી વનમાં વલવણે.—એ રાગ.

બાળપણમાં બાળનાં, નવ કરવાં લગન;

જો કરીએ જાણી જોઇને, વડુ ઉપજે વધન. બાળ. ૧

જેમ આંખે મોર જેટલી, ધારે કરીએ કાષ;

નિશ્વાસથી વકરો કરે, રહે અંતે તે રોષ. બાળ. ૨

જો કદી જોડુ તે જોરે, નાવે મળતો સ્વભાવ;

આખી ઉમરમાં એહને, દીસે દુખતો દેખાવ. બાળ. ૩

અણુજનતી તણે એહને, જ્યારે ઉપજે અકાર;

એ માનનીના મુખની, ગાળો ખાય છે ગોર. બાળ. ૪

સમજણ કાચી શિશુપણે, નહિ મન સ્થિર કાર;

કહો તેને કેમ કસવીએ, આખી વયનો કરાર. બાળ. ૫

અગ્નિરૂપે ઇશ્વર ગણી, જે ઠરાવ્યો જમાન;

શું સમજે શિશુ બાપડાં, જેન જરીએ ન જાન. બાળ. ૬

મા બાપની મુરખાઇનો, એતો છે આડો આંક;

વાંકું થએ પછી વેવલાં, કાઢે કર્મનો વાંક. બાળ. ૭

લહાળે લેવાની લાલચે, કષ્ટક લાજને કાજ;

આંખો મિચીને ઉડે કુવે, પડે કરી પતરાજ. બાળ. ૮

પાછળ શું પસ્તાઇએ, એવો કરીને અનર્થ;

પાછી ખીને ધર પુછીએ, એથી શું સરે અર્થ. બાળ. ૯

સંકટ દેખી સુતા તણું; કરે બાપ વિલાપ;

આતા મુખે મહા દુખના, સખદ ઉચ્ચારે આપ. બાળ. ૧૦

કન્યાવિક્રયને ધિક્કાર.

હાલ દિવસે દિવસે કન્યાવિક્રયનો ચાલ ધણો વધતો જાય છે. માબાપો પોતાની નિરપરાધી બાળકીયોને બળદ, ગાય, બેંસ વગેરેના જેમ જે સખસ વધારે રૂપિયા આપે તે લાઠ જાય. તે મુજબ વેચે છે. તેમાં વિચાર નથી કરતાં જે મારી દીકરી જેને આપુછું, તેની પાસેથી મોંઝે માગ્યા પૈસા લેઉછું, તો તે મારી દીકરીનું જ ધર ખાલી કરું છું, તે ત્યાં જઈ શું ખાશે ? વળી ગમે તેવા વરને એટલે નાનો હોય કે મોટો, બહેલો કે અબણુ, સદ્ગુણી કે દુર્ગુણી, તેનો જરા પણ વિચાર નહીં કરતાં જે વધારે રૂપિયા આપે તે પરણે. એ મુજબ હાલ ઘણું ઠેકાણું થાય છે.

માબાપો દીકરીને તેમનાં સાસરીઆમાં જ્યારે ખાવા, પીવા વગેરેથી અનેક તરેહનાં દુઃખ પડતાં દેખે છે, તથા ધરડા વર સાથે પરણાવવાથી થોડી મુદતમાં વર મૃત્યુ પામે છે, અને દીકરી રાંડે છે, ત્યાર પછી તેનો પિતા વિમાસણમાં પડે છે, પણ સ્વાર્થ માબાપોને આગળથી સૂઝતું નથી, જે હું ધરડા વરને દઈ છું, તે કેટલા વરસ જીવશે ! તથા દીકરીનું ધર પૈસાથી ખાલી કરું છું, તો તે અંતે દુઃખી થશે, એવો વિચાર પહેલાંથી નથી કરતાં; પછી વિચારે શું થાય ?

પણ એવો વિચાર કઠણ કાળજીના માબાપો કન્યાનાં અંતઃકટ સાચું જોઈ કરતા નથી. પણ ફક્ત દમડાના ઢગલાનો જ કરે છે, એમને માત્ર પિતા નહીં સમજવાં, પણ આ સંસારનાં અનુજ સમજવાં, પોતાની મતલબ સાધવામાં દીકરીના મુખનો ભોગ આપવાને જરાએ આંચકો ખાતાં નથી. અરેરે ! ! “જેને

માખાપ ન સંભાળે તેને કોણ પાળે ? ” કહ્યું છે કે :—“ દીકરીને ગાય દોરે ત્યાં જાય ” એ કહેવત પ્રમાણે વધારે પૈસા આપે તેના હાથમાં દીકરીનો હાથ સોંપે, એતે માખાપ કહેવાય ? કન્યાને લીલામ કરી, લોભની શાંતિ કરનાર માતૃપિતાઓ આગળના કરતાં આજ ધણાં જોવામાં આવે છે, પણ એ વિચાર તેમનો બહુજ દુષ્ટ છે. દીકરાનું ઘર બરતું, ને દીકરીનું ઘર ખાલી કરી દુઃખ દેવું, એ બહુ ભૂડું છે.

કન્યાવિક્રય કરવાવાળા કન્યાદાન દેવા બેસે છે, તે વ્યાજ્ઞી જોઈએ તો ખરું નથી. કારણ તેણે ક્યાં ખરું કન્યાદાન દીધું છે ? તેણે તો નિક્કય કરેલો છે, માટે તેનું દાન દેવું આ ઠેકાણે ક્યાં રહ્યું ? ને પછી કન્યાદાન દેવાનો ઢોંગ કરવો એતો ખાવાના રૂપિયા લીધા છે, એવું જોઓ જાણના ન હોય, તે સવળાઓને તેમજ પરમેશ્વરને છેતરી તેના બમણા ગુનેગાર થવા જેવું છે.

એક નાગર ગાગર ભરાય એટલા રૂપિયા લઈને પછી કન્યાદાન દેવા બેઠો, ત્યારે ગોરે કન્યાદાનનો સંકલ્પ કરાવીને કન્યાદાન અપાવ્યું. પછી કન્યાના બાપ પાસે કહેવરાવ્યું કે “ મયાદત્તા ” મેં કન્યાદાન કર્યું કન્યાની મા પાસે કહેવરાવ્યું કે “ મયાપિદત્તા ” મેં પણ કન્યાદાન કર્યું, પછી ગોરે વરને કહ્યું કે તમે કહો કે “ મયાપ્રતિમૃદિતા ” મેં કન્યાદાન લીધું. ત્યારે વરે ગોરના કાનમાં કહ્યું કે “ બંદા ખરીદ કરકે લેતા ” જુઓ એનું નામ કન્યાદાન કહેવાય નહીં, પણ કન્યા વેચી કહેવાય.

દીકરીના માખાપો તેના ઘરમાંથી પૈસા ઉસરડી લે છે તેથી તે બિચારીને રોટલા ખાવાના પણ વળતે સાંસા

પડે છે. દીકરીનો ધણી ધણાં વર્ષ દુઃખ વેઠી માંડમાંડ થોડાં પૈસા પેટ બાળી ભેગા કર્યા હોય, ને થોડા કરને લઘ ધણી મુશીબતે પરણે. હવે જોના કરને પૈસા લીધા હોય, તેને પણ દેવા પડે, તથા તે મેળવવાને પેટમાં પૂરો રોટલોએ નહીં ખાતાં દુઃખ વેઠી પૈસા ભેગા કરવાનો વિચાર કરે તેમાં વળી છો કરાં હોયાં થઈ પડે. જ્યાં બિચારાં સ્ત્રી પુરૂષ કરજ પુરૂં કરવા માં ને પોતાનું પેટ ભરવાનું કરવામાં રાત દિવસ ઉંઘતાંએ ન હોય, ત્યાં વળી છોકરાંનું પેટ ભરવાનું માથે આવી પડે, એમ ચારે તરફની વ્યાપિથી તેઓ ધણાંજ દુઃખી થઈ સંસાર ઉપર કંટાળો લાવે છે. ને દીકરીને તેનો ધણી નિસાસો નાંખી કહે-શે કે, આ બધું દુઃખ તારાં માઆપના પ્રતાપથી છે. મારી પાસેથી પૈસા લેવામાં પાછું વાળી જોયું નથી, એવાં એવાં સાસરીઆનાં તથા ધણીનાં મેણાના મારથી, તથા પોતાને પડતાં દુઃખથી, તે બિચારી નિસાસો નાંખી હાય! હાયના પોકાર કરી માઆપને વારંવાર આપ દેહે ને કહે છે કે માઆપે પોતાનો સ્વાર્થ તાકી મારાં મુખ દુઃખ તરફ કાંઈ વિચાર રાખ્યો નથી. અરેરે!! એમનું છુંકું થ જો. આવા આવા હાય! હાયના પોકારથી જેને આપ દેહે, તેનું છુંકું થઈ જતાં વાર લાગતી નથી.

એક જમણુ ઓછું કરવાથી ભાઈની લાજ બળ!! અને ખર્ચ તો બધું દીકરીને વેચીને લીધેલા પૈસામાં થીજ કરવાનું છે. જોજો, હિંદુઓની લાજ વ્યવહાર નજાવવાની રિતી!!! દીકરીને વેચીને વ્યવહાર રાખવો એના જેવો નીચ વ્યવહાર બીજો કયો!!

ગરબી.

ઓ દુષ્ટ પિતા, દિકરી વેચી ધન સેવાનું ધ્યાનમાં.

દમ ડોસાને, રંડાપો આપ્યો તેં કન્યાદાનમાં ! ટેક.

તને રૂંવે રૂંવે કીડા પડશે, તારી છાતીપર જમડા ચડશે;
ધગધગતા ખીસા ધાબડશે. ઓ દુષ્ટ પિતા ૧

તારાં ગાત્ર ગળત કોઢે ગળશે, ધરમાંથી આવાનું ટળશે;
વાવેલાં વિષ વૃક્ષો ફળશે, ઓ દુષ્ટ પિતા ૨

કોમળ બહુ બીજું ન મળ્યું તુંજને, જેથી ધરમાં ખાતર દીધું ખુણે;
તને સાંભળ આખી દુનિયાં દુણે, ઓ દુષ્ટ પિતા ૩

તારા હાથ પજોળ પડ્યા ભાગી, જેથી ઝટ કમાણી આ ભાગી;
લે પાપિ હવે મૃત્યું ભાગી, ઓ દુષ્ટ પિતા ૪

તેં અંતકાળનો લાડુ લીધો, કળજીગમાં કાળો કેર કીધો,
બાપડિયા ! તું ન જરાય બિધો, ઓ દુષ્ટ પિતા ૫

જો તારૂં પશ્ચાતાપ તારું, ઉર દાર ઉધડશે એક ક્ષણ;
તો પામીશ પડે દુઃખ ધણું, ઓ દુષ્ટ પિતા ૬

એ ડોસો લાકડી હાથ ગ્રહ, યોડું ચાલે સાં ચાક લહે;
જોનારાં ત્રાહી ત્રાહી ! કહે, ઓ દુષ્ટ પિતા ૭

એ સાથે કન્યા ચોરિ ચડી, જોવા મળિયાં જન તે ધડી;
તારી છાતિ ન ફાટી કેમ પડી ? ઓ દુષ્ટ પિતા ૮

વજ્રથી વિશેષ કઠોર દિસે, ખૂની ધાતકી નિર્દય અતિશે;
છાંટો ન રેમનો દ્વંદ્વ વિષે, ઓ દુષ્ટ પિતા ૯

આ હરામિ પૈસો નહિ રહેશે, છોકરી છાબિયાં નીત લેશે;
નખખોદ જસે આપ દેશે, ઓ દુષ્ટ પિતા ૧૦

વિષે પાપું હતું મળચૂલીમાં, કેમ નહિ મરિ ગઇ તે શીળીમાં ?
પણ આતો સંકટની સીમા । ઓ દુષ્ટ પિતા ૦ ૧૧

મીઠોળ મડાં સાથે બાંધ્યો, કાળનો સંબંધ અરે સાંધ્યો;
તેં પાપ પાક રાતે રાંધ્યો, ઓ દુષ્ટ પિતા ૦ ૧૨

એ અંધ આરશી શું કરશે ? એ રોઈ રોઈ અંતે મરશે;
કાં વાવ ફૂવામાં જઈ પડશે, ઓ દુષ્ટ પિતા ૦ ૧૩

એની શાસ્ત્ર વિષે પાડી છે ના, જન સુઝો સાક્ષી છે એના;
આપું ન પુરાવા આધાના, ઓ દુષ્ટ પિતા ૦ ૧૪

આજ કાલ વધ્યો એ ચાલ અતી, ફરી ગઇ છે માણસ ફરી મતી;
જેતાં નથી નીતી કે અનીતિ, ઓ દુષ્ટ પિતા ૦ ૧૫

ધરમાંથી ટણ્યું છે ખાવાનું, ત્યારે કાટલું કાઢ્યું કન્યાનું;
કાણ અંધ કરે નહિ કરવાનું ? ઓ દુષ્ટ પિતા ૦ ૧૬

એણે નહિ મહાજન કાંઈ મુખે, કાવેછે જન અંડાલ સુખે;
દેખી વસંતનું દીલ દુખે. ઓ દુષ્ટ પિતા ૦ ૧૭

બાળાઓ વૃદ્ધપતિને પામી માતાપિતાને

ધિક્કાર આપે તે વિષે.

હરિભજનથકી છોટા હોય તે સૌથી મોટા થાય.—એ રાગ.

ઓ પાપી પિતા મુજનેરે વેચી માયા મુખ્યો લીધી;

દુઃખમાં બળવા દાંતવિનાના વૃદ્ધપતિને લીધી.—ટેક.

તેતો કસાઇનું કામજ કીધું, છુંટી જમામને દ્રવ્ય લીધું;

તેતો અમૃત મુંકી વિખપાન પીધું. ઓ પાપી પિતા ૦ ૧

પતિજીવન રંડપો જાણ, તે તો દીધું કન્યાને દાન;
 છુતે ખાવા ન મળજરે દાન.   ઓ પાપી પિતાં ૨
 તારી કાયામાં કીડા પડજે, તારું શરીર સપજું તે સડજે;
 ચોપેથી જન્મ છાતિ ચડજે,   ઓ પાપી પિતાં ૩
 તારા હાથ પગ જળે તુંડી, તારી આવરદા કે મન ખુટી;
 તેં લીધી કન્યાને હુંડી.   ઓ પાપી પિતાં ૪
 પારકું વાશીદુ ને પાણી, જીવ જામ છે ઘંટી તાણી;
 એ વાત હૈયામાં ન આણી.   ઓ પાપી પિતાં ૫
 જ્યારે જગત સુખ સામું જોડું, સારે રાત દોરસ હુંતો રોડું;
 ખલકમાં જીવતર આ ખોડું.   ઓ પાપી પિતાં ૬
 જૈન બંધવો બવતું દુઃખ બાળી, ઘમ હોળી કહે દીવાળી;
 મરવું પડશે પેટે ખાત્ર પાળી.   ઓ પાપી પિતાં ૭

બૂઠા સાથે બાળકી પરણાવતાં બાળકીએ
 કરેલો કનેડાનો કકળાટ.

(રાગ છાજ્યાનો.)

જન જીવો જગતનાં સહ,	ધેસોલાડોરે ૦
પરણે પરણે ઘમને વડ,	ધેસો ૦
પરણે પરણે ચોથી વાર,	ધેસો ૦
લાવી મનમાં પૂરણ પ્યાર,	ધેસો ૦
એને મૂખડે ન મળે દાંત,	
વળી હું કહું છું ખીજ વાત,	ધેસો ૦
જેને વરસ થયાં તણવીસ,	ધેસો ૦

જેનું ડગડગ થાયે શીશ,	ધેસો •
બોજડા બોલે મુખે બોલ,	ધેસો •
પંડે પોણી ખાંડી તોલ,	ધેસો •
અયેલા બન્ને બહેરા કાન,	
બોધ છે સવળી જનની બાન,	ધેસો •
બુઢે નાણુક નારી પરણી,	ધેસો •
ગદ્દા જેડે જેડે હરણી,	ધેસો •
હાથ હાથ કયા જનમની કરણી,	ધેસો •
કેમ નવ ફાટે આતે ધરણી,	ધેસો •
પરણ્યા કરતાં નાનો પાપ,	
આતે કયા જનમના પાપ,	ધેસો •
જેની ઇંદ્રિયો અધ છે ઠંડી,	ધેસો •
શું જેમ પરણે નાણુક રંડી,	ધેસો •
રે પરણાવા જન થયા શું બેળા,	ધેસો •
જેને બળ્યાંતી વેળા,	ધેસો •
એને ગાવાં રૂડાં ગીત,	
સકતે કેમ ગમે છે ચિત્ત.	ધેસો •
ચાલે લાકડીએ એ રોજ,	ધેસો •
કરશે હું સાથે શું મોજ,	ધેસો •
ચુંબન એ પીટયો શું કરશે,	ધેસો •
શું આલીંગન એ બરશે,	ધેસો •
દોડે બળતરા છે બહુ,	
આ દુઃખ પ્રભુજી કયાં જઈ કહું,	ધેસો •
મારી ઉમર કીસાર વય,	ધેસો •

બોભે તે શેઠાણી કહી,	ધેસો.
મુજને સરમ ધણીએ થઇ,	ધેસો.
આ દુઃખ કહેવું ક્યાં ક્યાં જઇ,	ધેસો.
જેનું નજીક હીસે મોત,	
બાળું નજરે કાન્યું પોત,	ધેસો.
પીટયાં સમજ્યાં નહીં માળાપ,	ધેસો.
જોઇને સાઠ વરસનું પાપ,	ધેસો.
એનું નાણું મોઢું મન,	ધેસો.
મુજને મુકી મોટે વન,	ધેસો.
હવે નાશીને ક્યાં જાઉં,	
બાંધી દોરડીએ લટકાઉં.	ધેસો.

કેફીના ધરનો હેવાલ.

ગરબી.

કેફી સૈયર જેનો કંચડોરે, તેનાં પુરણ પાપ;	
મનમાં ઉદાસી મટે નહીં, હારે તપે તનડામાં તાપ.	કેફી. ૧
એવો હીસે અળખામજોરે, જાણે જીવનો ટળેલ;	
આડા બોભો અશીષુઓ, હારે એનાં ગાત્ર ગળેલ,	કેફી. ૨
એક ટકાની નહીં આખરે, પીટા ચૌટાનો સોર;	
દહાડી દોરાએ દરબારમાં, હારે પુઠે લોકોનો સોર.	કેફી. ૩
અપોત્તીઓને ધણો આળસુરે, કાંતો ઉઘે કાંતો ગાય.	
રણવાની શક્તિ રહે નહીં, હારે રણ્યું રાંડનું ખાય.	કેફી. ૪
બારેથી આવે બે બાકજોરે, હીણા દેખાય હાડ;	

ખુણે દાગીને પડે ખાટલો, હારે બધરી છમઆનો કાળ. કેશી ૦ ૫
 બાળકને ખાવા નહીં બાજરીરે, પીટયો પ્રગટે ઉઘાંદ;
 જોતે બધીએ ગજો છાતડીરે, હારે વેડે રંડાપો રાંડ. કેશી ૦ ૬
 લાજ હીજો લેજે નહીરે, જસે તરણાથી તોલ;
 તેવા અશીજુના તોરમાં, હારે બોલે જુઠેરા બોલ. કેશી ૦ ૭
 કોમ કોમ વખત યાય કેદ બકીરે, હૈયા કુટો હેરાન;
 તોએ શીખ દલપતરામની, હારે, કદી ધારે ન કાન. કેશી ૦ ૮

કુવડ નારી વિષે.

રાગ-કેરબો.

મુજને માંઠે નહિ ધરનાર, જમને કરવી ક્યાં દરિયાદ. ટેક.
 ચરચર કરતાં ગાળો દે છે, ચરચર કરતાં ઉઠે;
 લમ સાંબેલું દોડે બૂંડી, ટુરત મારી પૂંઠે. મુજને.
 કદિક કહું છું જોતે તારું, કામ બધું આ બમડે;
 સાંભળતાંની સાથે મુજને, ઝાંપા સુધી તમડે, મુજને.
 ટપાટપી તો સદા કરે છે, બાળકડાંની સાથે;
 એને સુખનો આરો આવે, હું પડું જો હાથે. મુજને.
 ખાવા ટાણે નવ ખાવા દે, સુવા ટાણે સુવા;
 આ રંડાની સાથે રહેતાં, બચા ગણું છું સુવા. મુજને.
 કોમ છોડાવો કોમ મુકાવો, આ રંડાના દુઃખે;
 ઝોમ બાપલીયા હવે મરી મયો, માર ગાળ ને જુએ. મુજને.

ભૂંડી ભારજી વિષે.

શેઠ સગાળશા સાધુને સેવે.—એ રાગ.

ભાઇઓ જેની ભારજી ભૂંડીરે, તેને પીડા અંતરમાં ડુંડી. ટેક.
 લાજ તજીને લડાઇ કરે નિત્ય, ભાળવા લોક ભરાય;
 સારા માણસના ધરતું વગોણું, જોણું જગતને થાય. ભાઇયો ૦ ૧
 જેમ ખીલાડી ઉંદરને જુરે, એમ નાથ સામા કરી નેખુ;
 પમથકી પ્રગટે માથા લગી, એવાં વાંકાં કહાડે વેણુ. ભાઇયો ૦ ૨
 ચાર ધડી પેઠુ ચકટે ટળે ત્યારે, સુખ જાનેને થાય;
 ધડીએ આવીને ઘેર બેસે ત્યારે, શેર લોહી સુકાય. ભાઇયો ૦ ૩
 પોહોર ચડે દીન પોહોડીને ઉઠે, ચોંપે લડાઇનો ચાળ;
 જો લડનાર કોમ નાજડે તો, પડતાજે પોતાનાં જાળ. ભાઇયો ૦ ૪
 સ્નેહ કરી કદી સ્વામી સંગાયે, બેસી ન બોલે વાત;
 બુમાડની પેઠે ધુધુવાતી રહે. રોજ ભરી દીન રાત. ભાઇયો ૦ ૫
 પેઠુ થકી તો ધણી પોતામાં, સમજણુ જણે સદાય;
 દૈવ થાકે તો મનુષ્યના મુખની, શીખામણે શું થાય. ભાઇયો ૦ ૬
 પંડીત શાસ્ત્ર બણેલ પૂરાણી, મોટી સભામાં મનાય;
 માન તજી મૂરખીના મોહોડાના, તેજ દુંકારા ખાય. ભાઇયો ૦ ૭
 જેને વીતી તે નર જણે, આણે ખીજ અહંકાર;
 ડહાપણુનો ધનવંત કહે, કોમ અરવ ન કરશે લગાર. ભાઇયો ૦ ૮

ફટાણાંને ફિટકાર.

ગરબી.

કેફી સૈયર જેનો કંથડો.—એ રાગ.

- જોયે ફટાણાં માયછેરે, મરો લાજી લખાડ;
 કીડા ખરે છે કાનથી, હારે બંધ કરો બગાડ. ગોસીં ૧
- બળમે કટકા ખોલે બધીરે, ભુંડી બાંડે છે ગાળ;
 બૂડી મરો નર બાયલા, હારે ઝટ પેસો પાતાળ! ગોરીં ૨
- “આજો ગાજોજ દહાવતીરે, એક બીજની જાય!
 છડો ઓઢો શિર ચુંદડી! હારે ઉભા રવાંટા થાય! ગોરીં ૩
- મૂછ નથી પણ પુંછ છે રે, ગેંગે ફેફેં થમ જાય;
 જમતાં જમતાં એ સાંભળી, હારે ધિક્ક મોઢું મલકાય. ગોરીં ૪
- માતા પિતા બાધ બાળતાંરે, નહિ લાજે લગાર;
 આજ માંડમાંડ રજા મળી, હારે હૈયે હર્ષ અપાર. ગોસીં ૫
- જાતી ઉત્તમ છે આપણીરે, એવું શોભે ન મૂખ;
 મૂખે મર્યાદા ન મૂકવી, હારે એમ બાંગે ન ભૂખ. ગોરીં ૬
- બંધી કરી છે કારમીરે, કૈક નાતે નવીન;
 સારી શીખામણુ શણુતાં, હારે કેમ જુઓ જમીન? ગોરીં ૭
- મંજળ ગીતો ગવરાવવાંરે, જેથી રિઝે જગદીશ;
 વિનતી વસ્ત્રભદ્રાસની, હારે રહે રાખો ન રીશ. ગોરીં ૮

ગરબી ૨ છ.

ગાય છે ગાય છે ગાય છે રે, આજ ગોરી ફટાણાં ગાય છે.	
વિષ્ટા વિવામાં ખાય છે રે, આજ ગોરી ફટાણાં ગાય છે.	ટેક.
સામ સામાં સંભળાવે બજનિયાં, બડવા સાંભળવા નયછેરે.	આજ.
ગાળાગાળીનાં ગીત ગવાતાં, ભુંડી વાણી વપરાયછેરે.	આજ.
નામ લખ લખને બહુ લલકારે, ઉભાં રૂંવાડાં યાયછેરે.	આજ.
ફાટે ડામે બહુ એસે ડાંડામમાં, હાંસી કરી હરખાયછેરે.	આજ.
માત પિતા બાપ સૌ સાંભળતાં, લાજ શરમ મૂકાયછેરે.	આજ.
કીડા ખરે કાનથી એ રીતે, છેક હઠને છોડાયછેરે.	આજ.
જાણે જોખનમાં પીધી મદીરા, ચાહન ભુંડું બચાયછેરે.	આજ.
ફટાણાની ધામધૂમ મચી રહિ, ધાંટા એડા ધડકાયછેરે.	આજ.
મેણાં ટોણાંનું કામ છે મોડું, લાખનો કાખનો કહેવાયછેરે.	આજ.
શઠ શીકેને ગાંઠે બંધાવે, રોકડો રોકડો ન્યાયછેરે.	આજ.
જંમલી જેવાનાં જમતાં જમતાં, શુણી મોઢાં મલકાય છેરે.	આજ.
ઝીને મોઢે સુણી ફાગ અધમનાં, અંતર ઉરકેરાયછેરે.	આજ.
રાગ લેંકાપર ટીકા ચલાવે, ફાટી નજર ફેરવાયછેરે.	આજ.
જો હોય બંને બદદાનતનાં, આંખે ધસારા યાયછેરે.	આજ.
જોલી બાંડું મોળ મોઢે ઉતારે, ફટ કાળજી કાતરાયછેરે.	આજ.
વિપ્ર વણીકની નાગરી નાતે, બંધી કરી સંભળાયછેરે.	આજ.
વિપ્ર વણીકની રીત તથી એ, કાળીનાળીની જણાયછેરે.	આજ.
ડાલા ડોરા છે દશા શીમાળી, કેમ તમે સંખાયછેરે.	આજ.
કાને સાંભળતાં બબ્બે કદકા, વલ્લભ છાતી વિંધાયછેરે.	આજ.

સુધરેલી સ્ત્રી વિષે.

- જેને સુધરેલી નાસીરે, સદા સુખી તે સસારી;
નિરમળ નમણાં દીસે. નીરંતર, નેહ બરેલાં નેણ;
મનને હરે એવા મુખથી ખરંતાં, વીણીને લખએ વેણ. જેને. ૧
- સ્વામીના ચિતમાં શોક કે ચિંતા, જે જાણે લવલેશ;
હેને હસાળીને હિમત આપે, કાપે સવળા કલેશ. જેને. ૨
- પુછીને જેતાં પ્યારા પતીની, જે મરજી ન જણાય;
પરધેર તો શેત્રું પગલુંજ માંડે, પીયર પણ ન જાય. જેને. ૩
- વરજીના મનની મરજી પ્રમાણે, કામ સદા કરનાર;
સુધરી એ બાળ્યશાળીના સાર, સરજી સરજન હાર. જેને. ૪
- સુખનામાં કહી કાઢી સાથે, ટટા કરે નહી તેહ;
મેલ વીનાનું મન પણ નિરમળ, નિરમળ દીસે દેહ. જેને. ૫
- આપે પ્રભુ તેનો વૈભવ પામી, પામે પૂરો સતોષ;
સંકટમાં પણ સ્વામીની સાથે, રંચ ન રાખે રોષ. જેને. ૬
- ગામનાં હોય ગરીબ પોતાથી, તેનું જીવે સૂખ તોલ;
દોલતવાળાની દોલત દેખી, બોલે ન હલકા બોલ. જેને. ૭
- સ્વામીનો શુદ્ધ સ્વભાવ ગમે મન, રાગે સ્વામીને રૂપ;
પર પતિને તો પથ્થર જેવો જાણે, હોય જે બારે ભૂપ. જેને. ૮
- સાંભળે શબ્દ શીખામણના તે, જીવમાં ચોટી જાય;
દુરગુણ દેખીને દુરથી નાસે, સદગુણ શીખે સદાય. જેને. ૯
- આજસ ઉધ્ધ અતીશે ન દીસે, દીસે ઉઘોળી મન રંગ;
મંદકીતો જેને દીઠીજ ન ગમે, ન ગમે નહારે સંગ. જેને. ૧૦
- સ્નેહ વધારે ને શોક ધટાડે, લોકમાં પામે લાજ;
એવી મળે જે આ દુનિયામાં, સ્વર્ગ ઇચ્છે શાકાજ. જેને. ૧૧
- પુરુષ પુત્રથી પુરુષ પામે, નૌતમ એવી નાર;
દલપતરામ કહે દુનિયામાં, ધન્ય એનો અવતાર. જેને. ૧૨

જાહેર ખખર.

સરવે ભાઈઓને ખખર આપવામાં આવી છે કે
અમારે ત્યાં નિચે લખેલી બુકો મળે છે.

દાસ્તાવેજી હિદુપણા વિષે.	૦—૧—૦
નેમરાજેમતી નાટક.	૦—૨—૦
શ્રીમતીરંજક ગરબાવળી.	૦—૪—૦
જૈનવિદ્યા વિધી	૦—૧—૦
પાલીતાણાના મહારાજાનું માનસિંદહી વિરહ	૦—૧—૦
ગુણવંતી શ્રાવેને વિક્રમાં ગાવાનાં ગીતો.	૦—૨—૦
સુવર્ણ સ્તવન સંગ્રહ.	૦—૨—૦
નવ સમરણુ શાસ્ત્રી.	૦—૩—૦
રત્નાત્રપૂજા તથા નવાણું પ્રકારો પૂજા.	૦—૨—૦
સંત્રુજામહાત્મય.	૦—૧—૦
રસિક સ્તવનાવળી ભાગ ૧-૨-૩	૦—૪—૦
ચંદ્રરાજનો રાસ (અર્ચનાઓ)	૨—૮—૦
પાલીતાણાની જૈનમંડળીમાં ગવાતા ગાયનો.	૦—૧—૦
નેમનાથ ચરિત્ર.	૦—૬—૦

આ શિવાય ખીલુ ધણી જ્ઞાતનાં જૈનધર્મનાં પુસ્તકો.
પંચાંગ, પશુપણની કંકાત્રીઓ વિગેરે મળે છે.

વોરા. લલ્લુભાઈ મોતીચંદ્રશાહની કંપની.

મુ. પાલીતાણા.

શા. લાલચંદ ગુલાબચંદ.

મુ. તળાજા બંદર.

